

ČÍSLO SÚŤAŽIACEHO: _____

KRAJSKÉ KOLO OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA ALITERATÚRY

KATEGÓRIA B

1. FEBRUÁR 2024

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Test

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

RECENZIA | LUBICA KEPŠTOVÁ | KNIŽNÁ REVUE 2023/18
01.12.2023

Aj poézia vie byť vtipná

Slovníček z básničiek / Jana Juhásová a spol.

Ďalšie recenzie

Lubomír Jaško
Prístupné písanie o poézii

Martina Grmanová
Kŕmiť leva - Silvia Kaščáková

Gabriela Rakúsová
Precízny výskum a jeho výsledky

Útla knižka *Slovníček z básničiek* autorskej dvojice **Jana Juhásová** a **Silvia Kaščáková** nie je iba slovníčkom.

Pohybovať sa na území poézie je ako putovať krajinou jednorozcov. Bez imaginatívneho videnia, bez vizionárstva, bez túžby po hľadaní duchovných dvojníkov a pečatných znamení by sme kráčali len pustatinou plnou farebného prachu. Siahame po poézii ako po zrkadle koncentrovaných právd, veštíeb, hľadáme v nej súzvuk najhlbších záchvevov duše, ktoré sa zrkadlia v jasnozrivých obrazoch.

Poézia je modlitba k svetu, ktorú už od jej počiatkov sprevádza zvukomalebnosť, rytmus, verbálne podobenstvá, rezonancia. Je v nej niečo mantrické, volajúce po harmónii, ale aj šamanské, dynamické a burcujúce k rozvratu a znovuzrodeniu duše.

Popularita poézie v toku času neupadá ani dramaticky nekolíše, ale štúdium jej zákonitostí a umeleckých prostriedkov je pre mnohých nevábnu krajinou, ktorá má so vznešeným poslaním poézie máločo spoločné. [...]

Na tých, ale v podstate na všetkých čitateľov či mladých básnikov, mysleli dve autorky, ktoré sa rozhodli vytvoriť netradičný bedeker básnických žánrov a umeleckých nástrojov, ktorými sa dá vytvoriť báseň. „Keď sme tento slovník písali, chceli sme vám ukázať, že jazyk, ktorý považujeme za takú samozrejmosť ako vzduch, ktorý dýchame, je v umení úžasný spoločník a dá sa s ním doslova čarovať. A áno, aj zabávať sa!“ prihovárajú sa čitateľom.

Slovníček obsahuje 31 hesiel, zoradených podľa abecedy do troch skupín: Básnické žánre, Umelecké prostriedky a Prozódia, rým, strofa. Pri každom pojme je originálna autorská báseň, ktorá ho predstavuje a v ktorej sú konkrétne javy graficky zvýraznené.

1. Pravdepodobne čím je podľa ukážky 1 Silvia Kaščáková?
A. Poetkou. C. Literárnou vedkyňou.
B. Redaktorkou. D. Recenzentkou poézie.

2. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 1?
- Recenzované dielo je prednostne určené pre mladých čitateľov poézie.
 - Autorky posudzovaného diela sa pokúsili vytvoriť pomôcku pre autorov básnických textov.
 - Analyzované dielo je spracované ako abecedne radený slovník s 31 heslami v každej z troch jeho častí.
 - Vysvetľované jazykové javy autorky graficky doplnili ich ilustráciami.
3. Ktoré tvrdenie nevyplýva z ukážky 1?
- Čítať poéziu znamená rozvíjať svoju fantáziu.
 - Poéziu charakterizuje náročnosť aj vznešenosť.
 - Čítanie poézie pomáha človeku hľadať vlastné ja.
 - Poézia odzrkadľuje vnútorný vzťah jednotlivca k Bohu.
4. Ktoré označenie nie je použité v ukážke 1 na posudzované dielo?
- Bedeker.
 - Slovník.
 - Aj poézia vie byť vtipná.
 - Slovníček z básničiek.
5. Do ktorého jazykového štýlu sa zaraďuje recenzia ako slohový útvar/žáner?
- Do umeleckého.
 - Do publicistického.
 - Do administratívneho.
 - Do rečníckeho.
6. Vypíšte z prvého odseku ukážky 1 synonymum k slovu *fantazijný*.
7. V ktorej možnosti majú všetky slovesá nedokonavý vid?
- mysleli; kráčali by sme; hľadáme; rozhodli sa*
 - písali sme; siahame; sprevádza; dýchame*
 - obsahuje; ukázať; vedia; chceli*
 - zrkadlia sa; považujeme; vytvoriť; je*
8. V ktorej možnosti sú správne určené počty slovných druhov slov v nasledujúcej vete?
A áno, aj zabávať sa!
- 3 spojky, 1 sloveso
 - 2 spojky, 1 častica, 1 sloveso
 - 2 častice, 1 sloveso, 1 zámeno
 - 3 častice, 1 sloveso
9. Určte odsek ukážky 1, v ktorom sa vyskytuje termín označujúci podľa KSSJ:
- náuku o zvukovej stavbe verša,*
 - súbor jazykových zvukových vlastností, o ktoré sa opiera veršový systém.*
- Prvý odsek.
 - Druhý odsek.
 - Štvrtý odsek.
 - Piaty odsek.
10. V ktorej možnosti je uvedené zvýraznené slovo, ktoré vzniklo rovnakým slovotvorným postupom ako slovo **tvorivo-objaviteľských** (*dobrodružstiev*)?
- koncentrovaných** právd
 - bez **imaginatívneho** videnia
 - v **jasnozrivých** obrazoch
 - bez **pečatných** znamení
11. Napište názov periodika, v ktorom bola prvotne uverejnená recenzia predmetného diela.
12. Vypíšte z druhého odseku ukážky 1 dve slová, ktoré v ňom predstavujú antonymá.

13. Na eufónii básnického textu sa podieľa najmä
- A. prítomnosť prirovnaní.
 - B. jeho zvukomalebnosť.
 - C. využitie obrazných pomenovaní.
 - D. vhodné členenie samotného textu.
14. Javy z ktorej jazykovej roviny najväčšmi odlišujú jazykovú/literárnu formu poézie od prózy?
- A. Z lexikálnej.
 - B. Z morfolologickej.
 - C. Zo syntaktickej.
 - D. Zo zvukovej.

Ukážka 2

Dušan Dušek – Deti v daždi

Tentoraz som na Silvestra už hodinu pred poludním začal napínať uši. Práve vyrazil. Odštartoval z vodných šírav Pacifiku, prví ho vítali obyvatelia Veľkonočných ostrovov, daroval im prvú sekundu prvého dňa a uháňal ďalej: nový rok.

Počasie bolo mimoriadne priaznivé. Na samom konci roka v Bratislave predsa len snežilo, padali jemné vločky, páperový ľad, dovtedy sa na zem ukladala iba hebká vata srieňa, ktorú z vlhkosti vzduchu vytiahol nočný chlad, aby ju premenil na biely mach, no v tom naozajstnom snežení bolo niečo oveľa dôležitejšie, ako je zima či mráz: plachtenie, poletovanie, dráhy letu, viditeľný vzduch. Niečo tiché, no zároveň slávnostné, prichádzajúce stabilnou rýchlosťou: nový rok.

Na celom svete stihol prísť vždy presne o polnoci miestneho času. A všade ho vítali ohňostroje. V priamych televíznych prenosoch sme videli hýrivé svetové oslavy jeho príchodu na moste v Sydney, potom v Pekingu, deväť hodín putoval cez Áziu, aby po ďalších dvoch hodinách dorazil aj k nám. Dotkol sa nás bozkom medzi dvoma sekundami – toho končiaceho sa a toho začínajúceho sa roka – a upaľoval ďalej, lebo v tej chvíli mal pred sebou ešte dlhú cestu. A zároveň zostal s nami: nový rok.

*Vedel som, že o šiestej hodine ráno bude už za Atlantikom, mihne sa na Times Square v New Yorku, aby o ďalšie tri hodiny neskôr prefrčal cez Phoenix v Arizone, rozlúči sa s majákom Point Loma na juhu Kalifornie a vydá sa opäť nad hladinu oceána, kde dokončí svoju misiu, ktorá nám prináša priateľské želania zdravia, šťastia, radosti a veselosti. **A možno aj súdržnosti. A ešte prítulnosti. A ešte spolupatričnosti. A ešte aj pocit, že po lietaní s takýmto dňom, keď s ním – aspoň v duchu – obehnete celý svet, máte takmer istotu, že aspoň kúsok z neho priletí na chvíľu k vám, spojí vás s ostatnými, vás i nás, že nás teda aspoň takto dá všetkých do jednej hromady. Ved' nás spája aj tým, že sa volá všade rovnako: nový rok.***

To už sa k nám opäť blížilo poludnie a niekde nad vodami sa rozbiehal druhý deň z kalendára, aby zase o polnoci dobehol do našich hodín. Za ním sa chystajú ďalšie a ďalšie. Z každého sa môže stať sviatok, ako pre koho, no tým spoločným – a preto aj najvítanejším – je len jeden: nový rok.

Škoda, že nechodí častejšie.

Alebo: dobre, že nechodí častejšie.

Ako chcete.

15. Ktorý typ rozprávača sa uplatnil v ukážke 2?
- A. vševediaci
 - B. priamy
 - C. autorský
 - D. personálny
16. Ktorý literárny termín označuje za sebou idúce vety začínajúce sa rovnakým slovom?
- A. epifora
 - B. refrén
 - C. anafora
 - D. anakolút

17. Ktoré tvrdenie o ukážke 2 je najpravdepodobnejšie?
- A. V ukážke 2 prevláda rozprávací slohový postup, pretože približuje príbeh putovania nového roka svetom.
 - B. Ukážka 2 opisuje cestu nového roka v čase od posledného dňa starého roka po začiatok Nového roka.
 - C. Ukážka 2 predstavuje filozofické zamyslenie sa jej autora o tom, čo pre ľudí znamená nástup nového roka.
 - D. Ukážka 2 približuje čitateľom otáčanie sa Zeme okolo svojej osi na príklade začiatku roka v rôznych častiach sveta.
18. Ktoré sloveso z prvého odseku ukážky 2 nemá obrazný/prenesený význam?
- A. *vítali ho*
 - B. *daroval im*
 - C. *uháňal ďalej*
 - D. *práve vyrazil*
19. V ktorom odseku ukážky 2 je odkaz na koledovanie?
- A. V prvom.
 - B. V druhom.
 - C. V treťom.
 - D. Vo štvrtom.
20. V ktorej možnosti je správne určený druh spodobovania uplatnený v nasledujúcej vete?
Veď nás spája aj tým, že sa volá všade rovnako: nový rok.
- A. zmena neznej spoluhlásky na znelú na hranici slov
 - B. zmena znej spoluhlásky na neznelú na hranici slov
 - C. zmena znej spoluhlásky na neznelú na začiatku slova
 - D. zmena neznej spoluhlásky na znelú na konci slova
21. V ktorej možnosti je správne určená nasledujúca veta z ukážky 2?
A možno aj súdržnosti.
- A. holá veta, dvojčlenná, úplná
 - B. jednoduchá veta, dvojčlenná, neúplná
 - C. jednoduchá veta, jednočlenná, neslovesná
 - D. holá veta, jednočlenná, slovesná
22. Koľko parentéz sa nachádza v ukážke 2?
- A. Žiadna.
 - B. Jedna.
 - C. Dve.
 - D. Tri.
23. V ktorom slove z ukážky 2 sa uplatnilo pravidlo o rytmickej krátení?
- A. *priateľským*
 - B. *miestneho*
 - C. *rozbiehal*
 - D. *súdržnosti*
24. V ktorej možnosti je správne utvorené obyvateľské meno od názvu mesta *Peking*?
- A. Pekingčan
 - B. Pekinčan
 - C. Pekingňan
 - D. Pekingan
25. Vypíšte z ukážky 2 tie výrazy, ktoré vznikli univerbizáciou a významovo súvisia s vodou.

Autori: PhDr. Katarína Hincová, PhD., Mgr. Alžbeta Palacková
Recenzovala: PhDr. Henrieta Buzgová, PhD.
Redakčná úprava: Mgr. Alžbeta Palacková
Vydal: NIVaM, Bratislava 2024
SL016KBAú24

Použitá literatúra

1. <https://www.plan.art/uryvok-tyzdna/deti-v-dazdi>
DUŠEK, Dušan. 2023. Deti v daždi (Kalendár na roky 2020 – 2021 po narodení Krista), Vydavateľstvo SLOVART 2023, s. 10 – 11. ISBN 9788055663623, upravené.
2. https://www.litcentrum.sk/recenzia/aj-poezia-vie-byt-vtipna?fbclid=IwAR2vgX49_jDIHt0cjBcGszFBZVYf2mqkOyUiYT90FIGY8SGuZbjz62FZ688, upravené